

Wysakowska, Beata

Badania językoznawcze nad terminologią botaniczną (z dyskusji na seminarium etnofarmaceutycznym)

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 36/2, 153-154

1991

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

szami i jako wspomnienia pośmiertne. Materiały te, niezależnie od publikowania ich w tej formie, również powinny trafiać do wspomnianych wyżej archiwów.

W swojej obszernej wypowiedzi przewodnicząca KHNiT prof. I. Stasiewicz-Jasiukowa wyraziła opinię, że ścisła współpraca Komisji ds. Historii Nauk Ścisłych, jaka wynika z przekształcenia Grupy Roboczej, umożliwi intensyfikację działalności Komisji. Ze swej strony, przewodnicząca Komitetu zapewniła o życzliwości i poparciu dla tej działalności (podobnie, jak w ciągu wszystkich lat pracy Grupy). Komitet zgłosił projekty kilku grantów na prace badawcze, wśród nich wspomniany wyżej projekt opracowany przez prof. R. Mierzeckiego. Projekt ten został przez autora odczytany i zaaprobowany przez obecnych. Przewiduje on współpracę obecnych na posiedzeniu chemików i udział w kierownictwie naukowym prof. Ignacego Z. Siemiona. Jako recenzentów prof. R. Mierzecki wskazał prof. Józefa Hurwica (Uniwersytet w Marsylii) oraz prof. Irenę Stasiewicz-Jasiukową (Komitet Historii Nauki i Techniki PAN). Zebrani zostali poinformowani przez prof. I. Stasiewicz-Jasiukową o najbliższym zebraniu plenarnym Komitetu, które (11 kwietnia 1991 r.) poświęcone będzie historii astronomii (referaty wygłoszą prof. Iwanowska — *Refleksje o astronomii w przeszłości, teraźniejszości i przyszłości* oraz prof. Dobrzycki — *Instrumenty astronomiczne jako przedmiot badań historii astronomii*). Kolejną sesją naukową Komitetu będzie sesja wyjazdowa (21 maja 1991 r.) do ośrodków zagłębia staropolskiego, z referatem prof. I. Turnau.

Najbliższe posiedzenie Komisji ds. Nauczania Historii Nauk Ścisłych (27 maja 1991 r.) uświetnione zostanie referatem prof. Józefa Hurwica *Pseudoodkrycia, błędy i oszustwa w nauce*. Wszystkie posiedzenia odbywać się będą w sali konferencyjnej Muzeum Techniki w Warszawie.

Rozważania zebranych na temat możliwości finansowych publikowania materiałów już istniejących, bądź też powstających w wyniku działalności członków Komisji, zakończyły posiedzenie.

Wróciśława Bergandy
(Poznań)

INSTYTUT HISTORII NAUKI, OŚWIATY I TECHNIKI PAN

BADANIA JEZYKOZNAWCZE NAD TERMINOLOGIĄ BOTANICZNĄ (z dyskusji na seminarium etnofarmaceutycznym)

7 listopada 1990 r. odbyło się kolejne seminarium Pracowni Historii Nauk o Leku Instytutu Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN, poświęcone nazewnictwu roślin leczniczych, na którym prof. Kwiryna Handke wygłosiła referat pt. *Łacińska terminologia a polskie słownictwo botaniczne*. Referentka przedstawiła stosunki między nomenklaturami botanicznymi, egzystującymi w Polsce, omawiając trzy istniejące tu systemy językoznawcze: 1) nomenklaturę łacińską, stanowiącą uniwersalny kod i umożliwiającą dokonywanie porównań między językami naturalnymi; 2) oficjalne słownictwo polskie, bardzo hermetyczne i pozba-

wione uniwersalizmu nomenklatury łacińskiej oraz 3) potoczne słownictwo botaniczne charakteryzujące się niewielką liczbą nazw botanicznych o charakterze ogólnopolskim oraz ogromną ilością desygnatów i synonimów. Nazwy potoczne są często mylone (np. bez czy akacja).

Przedstawiono relacje między łacińską terminologią a polskim słownictwem botanicznym oraz zapożyczenia w polszczyźnie.

Istnieje wiele relacji między nazwami i desygnatami w łacińskiej i polskiej terminologii botanicznej, zawilość ciągów synonimicznych. Przemiany botanicznego nazewnictwa łacińskiego (w Średniowieczu, Odrodzeniu i w okresie późniejszym) pociągały także zmiany w nazewnictwie polskim. Na ogół nazewnictwo polskie czerpało z terminologii łacińskiej, jednak badanie dziejów słownictwa botanicznego w Polsce wskazuje też na wykorzystywanie polskiego nazewnictwa w słownictwie łacińskim.

Prof. Kwiryna Handke mówiła także o specyfice badań językoznawczych nad terminologią botaniczną. Podkreśliła wagę etymologii — dziedziny, która bada genezę wyrazu, zapożyczenia, jego treść i znaczenia oraz podaje dane o historii i geografii wyrazu.

W dyskusji o zbiorach botanicznej nomenklatury łacińskiej, wywodzącej się ze starożytności i o jego tworzeniu się, a także o problemach zapożyczeń z innych języków (dużo źródeł z języka polskiego znajduje się w nazewnictwie łacińskim, gdy odkrywcą był Polak) mówiła dr Wanda Grębecka. Problem zapożyczeń poruszyła także dr Ludwika Wajda-Adamczykowa. Badała ona zapożyczenia z języka łacińskiego, a także niemieckiego, czeskiego i ukraińskiego w polskim języku botanicznym od XIII wieku do czasów współczesnych na podstawie 700 nazw drzew i krzewów, stwierdzając, że nomenklatura łacińska jest ważna obok nomenklatury polskiej.

Doc. Barbara Kuźnicka mówiła o różnicy między wyrazem a nazwą, zastanawiała się, czy te określenia można odnieść do rodzaju i gatunku w botanice — prof. Kwiryna Handke uważa, że wyraz i nazwę można zarówno odnieść do nazwy ogólnej i konkretnej, jak i do rodzaju i gatunku w botanice.

O dopasowanie XVI-wiecznych nazw roślin, które zawierają wiele zapożyczeń, głównie z języka niemieckiego do współczesnego nazewnictwa apelował doc. Andrzej Dzieczkowski.

W podsumowaniu dyskusji doc. Barbara Kuźnicka wskazywała na ogromne trudności, jakie jawią się w próbach integrowania problematyki językoznawczej z przyrodoznawczą. Niektóre opracowania — o charakterze metodologicznym, jak i historycznym opublikowane będą w 3 tomie *Historii leków naturalnych*. Przewodnicząca zapowiedziała także tematy następnych posiedzeń. Będą to referaty: doc. Alicji Zemanek *Stan źródeł rękopiśmiennych, dotyczących polskiego nazewnictwa botanicznego*; doc. Wandy Budziszewskiej *Polskie słownictwo botaniczne na tle innych języków słowiańskich*; prof. Tadeusza Bieńkowskiego *Poznawanie przez nazwanie. Uwagi o roli edukacyjnej dawnego nazewnictwa przyrodniczego na ziemiach polskich* i mgra Piotra Köhlera *Nazwy i użytkowanie roślin leczniczych w Polsce w XIX w. w świetle badań Józefa Rostafińskiego*.

Informacje o planowanym we wrześniu 1991 r. w Łańcucie i w Rzeszowie sympozjum pt. „Ziołolecznictwo w dawnej i współczesnej kulturze Rzeszowszczyzny” przedstawiły doc. Barbara Kuźnicka i mgr Lidia Czyż.

Beata Wysakowska
(Warszawa)